
RECENZE KNIH

Green S., Flemmons D.(Eds.): Quickies. The Handbook of Brief Sex Therapy
W. W. Norton, New York, 2004, 314 stran.

Knížka má 14 kapitol, na nichž se podílelo 21 autorů z různých amerických univerzit, klinických pracovišť i ze soukromé praxe, kteří se hlásí k systemické teorii a ke krátkým rychlým formám terapie (proto název Quickies). Editoři si přispěvatele vybrali a vybědli je, aby popsali a na ukázkách z praxe demonstrovali svůj postup a zkušenosti se sexuálními problémy svých pacientů. Někteří z oslovených namítali, že nejsou specializovanými sexuálními terapeuty, ale editorům této publikace šlo o to vnést do oblasti terapie sexuálních dysfunkcí i deviací nové pohledy pocházející od systemicky, komunikačně a narativně orientovaných odborníků se širší praxí, které by mohly oblast „tradiční sexuální terapie“ inovativně obohatit.

V první kapitole uvádí O' Hanlon několik příkladů poměrně jednoduchých běžných rad pacientům s obavami ze sexuálního neúspěchu nebo s vyčítavým chováním, které narušuje výkon i chuť partnera. Ve druhé kapitole nabízí Iasenzová klinické schéma vyšetřování sexuální historie lesbických párů a na kazuistice ukazuje, jak pomocí techniky externalizace problémů zbavuje pár rušivých pocitů viny vyvolaných okolím. V další kapitole Miller aj. aplikují na práci se sexuálními problémy Prochaskova stadia motivace ke změně (od úvah k rozhodnutí, ochotě měnit svoje chování a udržení dosažených změn). Hicks-Lanktonová uvádí rozsáhlé úryvky chápajících a podpůrných rozhovorů, které vedla s dvojicí, jež měla problém s kritickou komunikací a nedostatkem vzájemné důvěrnosti, omezující u ženy ochotu k častějšímu manželskému sexu.

Jelikož jména autorů jednotlivých kapitol budou českým čtenářům vesměs neznámá, nebudu je dále uvádět a zmíním se jen o dalším obsahu. Pátá kapitola přináší ukázky terapeutických rozhovorů s muži „závislymi na sexu“, kteří nutkavě vyhledávají pornografii v časopisech, na kazetách a na internetu za účelem masturbace. Šestá kapitola navrhuje, jak lze na rozpory v sexu aplikovat různé přístupy z rodinné terapie, sedmá ukazuje, jak terapeut pomohl opravit názor muže, že má „špatný orgasmus“, osmá ob-

sahuje úryvky rozhovorů s párem, v němž manžel kromě sexu s manželkou vyhledával sex s prostitutkami, devátá rozhovory s dvojicí, kde naopak manžel byl vlivem své výchovy sexuálně inhibovanější než jeho zkušenější manželka. V desáté kapitole jde o podporu poskytnutou lesbickému páru. V jedenácté kapitole učili autoři sexuálně potřebnější ženu, jak přetrnout bludný kruh vyžadování-odmítání: jak přestat projevovat svoji touhu a lásku odmítavě se chovajícím manželovi, ale vydržet a přenechat iniciativu jemu. V jejím konkrétním případě to pomohlo. V opačném případě, kdy ženu netěšil sex s aktivním manželem, protože jí připomínal sexuální zneužívání bratrancem v adolescenci, úspěšně včlenili do systemické terapie i „tradiční“ nácvikovou techniku, při níž byl kladen důraz na ženinu aktivitu.

V každé další kapitole je několik ukázek, jak si terapeut poradil se sexuálními problémy, které byly více záležitostí vztahu než sexuální dysfunkce. Autoři vesměs odmítají medicínský model i označování poruch podle diagnostické příručky a pohlížejí na problém jako na vztahovou záležitost.

Předposlední kapitola je věnována ukázce práce s mužem, který se dopustil pedofilního deliktu a poslední kapitola systemickému přístupu k pomoci osobám, které byly v dětství sexuálně zneužívány.

V některých kapitolách se opakují přehledné výklady směrů rodinné terapie, kterými se autoři inspirovali, což jsou terapie strategická, strukturální, systémová, behaviorální, komunikační, narativní a zaměřená na řešení. Převládá postmoderní systemické pojetí, ale hodně odkazů je i na školu z Palo Alto. Pokud jde o sexuální dysfunkce, je pro sexuology ve výkladu hodně samozřejmostí až banalit, ale četné příklady konzultací s páry mohou být inspirativní. Věnují pozornost více problematice vztahové než sexuálně technické, což může být užitečným doplňkem sexuální terapie podle Masterse, Johnsonové a Kaplanové, kterou editoři označili jako „tradiční“.

Prof. PhDr. Stanislav Kratochvíl, CSc.

Nedopil N., Dittmann V., Freisleder F. J., Haller R.: Forensische Psychiatrie. Klinik, Begutachtung und Behandlung zwischen Psychiatrie und Recht

Georg Thieme Verlag, Stuttgart, 3. vydání, 2007, 490 stran.
ISBN 978-3-13-103453-3

Rozsáhlou soudně psychiatrickou problematiku zpracovává hlavní autor prof. Nedopil z univerzitní psychiatrické kliniky v Mnichově, spoluautor - rovněž z Mnichova - dr. Freisleder, se věnuje právním otázkám u dětí a adolescentů,

prof. Haller a prof. Dittmann uvádějí některé zvláštnosti soudně psychiatrického posuzování v Rakousku a Švýcarsku.

Úvodní poznámky mají obecný ráz týkající se základních pojmů jako je psychická nemoc,

význam ICD-10 a DSM-IV pro diagnostiku. Velmi známě nám zní zásada: „v trestním právu při pochybnostech ve prospěch obžalovaného, v civilním právu je třeba dojít s naprostou jistotou k závěru o nezpůsobilosti k právnímu úkonu“.

Zvláštní kapitola pojednává o postavení soudního znalce, o případném střetu zájmů a o postoji veřejnosti a sdělovacích prostředků k soudní psychiatrii - ty jsou v drtivé většině negativní (ve švýcarském tisku údajně 98 % článků).

Následují kapitoly o právních předpisech se vztahem k psychologickým poruchám - umístění v psychiatrickém zařízení, schopnost účasti na trestním řízení, schopnost výkonu trestu, nezpůsobilost k úřednímu jednání a pořízení závěti, uzavření manželství, otázky odškodňování. Vedle trestního a občanského práva existuje v SRN též právo sociální - zde se uvádí problematika nám známá zejména z oblasti posudkové služby. Následuje nejrozsáhlejší oddíl pojednávající o jednotlivých kapitolách MKN-10 a soudně znaleckých postojích ke všem příslušným diagnózám. Zvláštní pozornost věnuje autor problematice trestných činů spojených s agresí

(Aggressionsdelikte); uvádí i problematiku stalkingu a delinkvence ve stáří. U jednotlivých diagnostických skupin podrobně rozebírá trestně, občansko a sociálně právní aspekty.

Co významně odlišuje publikaci od našich příruček a učebnic soudní psychiatrie je velká pozornost věnovaná prognóze dalšího vývoje delinkventa a jeho nebezpečnosti pro společnost. Rozsáhlá kapitola pojednává o zacházení s psychicky narušenými pachateli a jejich léčbě. Zajímavé jsou též odstavce o věrohodnosti svědecké výpovědi a o péči o oběti trestných činů.

V závěrečné části je uvedeno plné znění relevantních zákonů platných v SRN, Rakousku a Švýcarsku. Seznam použité literatury (převážně německé) zaujímá 42 stran.

Prostudování publikace bude cenné pro všechny naše soudní znalce, neboť vedle souznění v základní problematice uvádí i řadu upřesňujících detailů a rovněž mnoho nového přináší v otázkách prognostiky a vězeňské psychiatrie.

Doc. MUDr. Pavel Pavlovský, CSc.

Podlipný J. a kolektiv (Anders M., Broulík P., Hess Z., Kitzlerová E., Mayer O., Petrlová B., Rosolová D.): Deprese a civilizační choroby, příčina nebo následek?

Nakladatelství MAXDORF, Praha, 2007, 82 stran.

Tělesné neduhy se hojí u optimisty lépe než u nemocného se zachmuřenou duší. Lidské trápení churavění těla podněcuje a každá nemoc je psychosomatická. Jde o to, jak tuto dávnou lidskou zkušenost vědecky potvrdit. Autoři útlého sborníku (psychiatři a internisté) vyhledali úctyhodný počet vesměs statisticky podložených prací převážně z angloamerického písemnictví ve snaze objasnit vztahy mezi somatickými neduhy a depresí. Podařilo se jim doplnit již před 14 lety vydanou „Psychosomatickou medicínu“ Bašteckého, Šavlíka a Šimka. Zkoumají vztahy deprese s metabolickým syndromem, kardiovaskulárními chorobami, obezitou, diabetem a s některými GIT neduhy. K těmto tzv. civilizačním chorobám připojili statě o tyreopatiích a osteoporóze. Mimořádně zajímavá je Podlipného stať o možných vztazích deprese a suicidality k hypocholesterolemii. Mezi psychiatry se jen málo ví o subklinické hypotyreóze s chyběním typických symptomů a s neurologickými a psychiatrickými příznaky, zejména s depresí, kromě jiného i s depresí poporodní.

Autoři se vyhýbají apodiktickým tvrzením a připouštějí hypotetičnost některých závěrů

o vztazích somatických neduhů k depresím. Všechny statě se opírají o neurofyzilogická a biochemická data, zatímco sociálně psychologickým korelacím je věnována jen menší pozornost. Pojem „deprese“ je používán bez bližší specifikace. Diferenciací mezi endogenními, neurotickými a dalšími afektivními poruchami, včetně reaktivních, se autoři nezabývají. Jen výjimečně nelze jisté pochyby zamlčet, např. „deprese může být obojím, jak příčinou, tak následkem tělesného onemocnění“. Jisté to platí o tzv. larvovaných depresích (somatické příčiny potíží chybějí, jediná smysluplná léčba je léčba antidepressivní). Kromě „depresí“ nelze u somatóz pomíjet další psychiatrické syndromy (anxiózní, obsedantní aj.).

Knížka obsahuje nesčetné akronymy (anglický „initialismus“) a autoři našťěstí připojili přehled použitých zkratek. Výhodou je i věcný „rejstřík“ na závěr. Záslužné je při jistém odklonu od dřívější psychosomatiky potvrzení faktu, že se psychické faktory podílejí nejen na vzniku specifických nemocí a že žádným neduhům těla nějaký psychosomatický podklad nechybí.

MUDr. Jaroslav Vacek

Gesprächspsychotherapie - psychotherapie rozhovorem - je v Rakousku a často v Německu užívaný název pro rogersovskou psychoterapii, čili přístup, u jehož zrodu stál americký psycholog C. R. Rogers (1902–1985). Jedná se o psychotherapeutickou školu zdůrazňující empirický výzkum indikace, terapeutického procesu a výsledků léčby psychologickými prostředky. Stručně vyjádřeno: jde o léčbu vztahem, kdy psychotherapeut je v projevu vůči klientovi (pacientovi) ve vysoké míře akceptující (druhého bezvýhradně přijímá a respektuje), empatický (přesně a taktně vyjadřuje, co druhý prožívá a myslí) a autentický (ryzí, pravdivý, kongruentní). Předchozí projevované postoje pak vedou k prohlubování a upřesňování introspekce klienta (pacienta), jenž si uvědomuje své vnitřní rozpory (inkongruence), s nimiž se pak může vyrovnávat, a tak harmonizovat svůj duševní život. Inkongruence jsou považovány za jeden z faktorů vzniku a udržovacích mechanismů mnohých poruch zdraví.

V německé jazykové oblasti je rogersovský přístup nejrozšířeným směrem pěstovaným v rámci humanistické psychologie a psychotherapie.

Vydavateli recenzované publikace jsou Jürgen Kriz, profesor psychotherapie a psychologie na univerzitě v Osnabrücku, a profesor Thomas Slunecko, pracující v Institutu základního psychologického výzkumu na vídeňské univerzitě. Spoluautorek a spoluautorů si zvolili sedmnáct, a to převážně osob činných na německých a rakouských univerzitách.

Kniha je rozdělena do čtyřech částí a dvaceti kapitol. Čtenářkám a čtenářům přiblížíme práci jejich překladem.

1. **Základy** (Základy psychotherapie rozhovorem; Setkání člověka s člověkem; Učení o poruše z pohledu na klienta zaměřeného přístupu; Na osobu zaměřený přístup a teorie připoutání /attachment/; Terapeutický vztah v psychotherapii rozhovorem jdoucí mimo moc výkladu a manipulace.)
2. **Mnohost přístupů** (Teorie experiencinng a terapie pomocí zaostřování pozornosti /focusing/; Terapie zaměřená na emoce a teorie zkušenostní psychotherapie; Na proces orientovaná psychotherapie rozhovorem; Objasňující psychotherapie; Psychothe-

rapie rozhovorem s dětmi a mládeží, pojetí a praxe terapie hrou.)

3. **Diagnostika a výzkum** (Psychodiagnostika a diferencovaný postup u psychotherapie rozhovorem: základy; Psychodiagnostika a diferencovaný postup u psychotherapie rozhovorem: praxe; Diagnostika a indikace v diferencovaném modelu inkongruence (DIM); Výzkum psychotherapie rozhovorem.)
4. **Praktické stránky léčby specifických poruch zdraví** (Perspektiva psychotherapie rozhovorem při diferencované léčbě poruch zdraví; Psychotherapie rozhovorem při léčbě deprese; Psychotherapie rozhovorem u úzkostných poruch; Psychotický život jako psychotherapeutická výzva; Diferencované porozumění při zkreslené a uzavřené symbolizaci; Objasňující přístup při léčbě chronických zánětů střev.)

Rogersovský psychologický a psychotherapeutický přístup prodělává vývoj, stále se diferencuje a indikačně upřesňuje, avšak původní teoretická východiska se nemění. Recenzovaná publikace je projevem tohoto vývoje, neboť čtenářkám a čtenářům představuje současnou bohatou evropskou psychotherapeutickou scénu - na osobu (člověka) zaměřeného přístupu, což je také hojně používaný jiný název pro tuto školu. V knize zároveň nalezneme vysvětlení základních pojmů a teoretických východisek C. R. Rogerse.

Závěrem snad zbývá dodat, že i u nás má zmíněný směr tradici sahající do 60. let minulého století. V současné době lze vzdělání v Rogersovské psychotherapii (přístup zaměřený na osobu - člověka) získat v České republice ve dvou akreditovaných institutech majících svá sídla v Praze a Brně.

Knihu Gesprächspsychotherapie lze doporučit lékařům a psychologům čtoucím německy a majícím hlubší zájem o prokazatelně účinné psychotherapeutické směry. Zjistí (a někdo s překvapením), že rogersovský přístup není v rozporu s dnešní tendencí v medicíně vyžadující důkazy, fakta a vědeckou argumentaci.

Prof. PhDr. Jan Vymětal